

hármás nyelviség számomra a legnagyobb vonzereje az egész kötetnek.

Nem beszéltünk a cím értelmezéséről. Jadviga párnája ugyanis a különböző szövegekben oly gyakran, oly különbözőképp fordul elő, hogy számbavétele igen csak bajos volna. Csak annyit, hogy a párnát Jadviga édesanyja készíti el a gyermek Jadvigának, aki felnőtt, sőt házasságában is ragaszkodik hozzá (Jadviga a maga édesanyját éppen a párnán keresztül képes magában tovább éltetni), mivel megválni tőle nem tud, lánykori utazásaira is magával viszi, részese a párna történetének a szeretett apa is, András életére Pilinszky sorai vetnek árnyékot, a közös ágy, de a külön párna esete, András e párnán leheli ki lelkét, és Misu talán egyetlen, végső örökségének is e párnát tekintheti, öregemberként is erre hajtja le éjszakánként a fejét. A párna tehát tárgyi valóságán túl Jadviga testét is szimbolizálja: András elérhetetlen, vágykeltő, Misu visszakívánczó nyughelyét. Es párnává válik maga a napló is, a vankos alá kerül, éjszakai vigyázóként. Nos, ebbe a párnakönyvbe, a testiség lel-

kébe íródnak bele András, Jadviga és Misu hiteles történetei.

Még egyet a mítoszokról. Jadviga magát a menekülő Daphnéként írja le, aki fává változna, mielőtt örült szerelmese beérné, Misu a hírközlő Hermész álarcát választja, és csupán András az egyetlen, aki a maga mítoszában hiányában busong. Mert naplója szerint az elhagyott férfiszerelmesnek nincsen mítosza. Nekem az a gyanúm – mert csak gyanút írhatok, mint Misu a maga történetét illetően –, hogy a *Mielőtt elsötétül* és a *Jadviga párnája* mélyrétegeiben, emblemikus-szimbolikus történetként (egy újabb, végső nézőpontot ideillesztve) éppen ennek a hiánynak a kíméletlen betöltése zajlik: az elhagyott férfiszerelmes mítoszában megteremtése.

Ennyit írtam volna, első nekirugaszkodásra és önkényesen feltételezve mindent, azokra a bizonyos, utolsónak hagyott, szakadékként tátongó, és további mélységekbe vonzó, üres lapokra. A többi a többi olvasó dolga.

Bombitz Attila

